

development of national self-consciousness]. Retrieved from: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals /Dutp /2010_2/txts/10kvvrns.pdf. (last accessed 12.05.2020) [in Ukrainian].

5. Подільські солоспіви: навч.-репер. посібник. (2014). Хмельницький: Видавець ПП Заколотний М.І., / Podilski solospivy: navch.-reper. posibnyk [Podolsk solo songs: educational rapper. manual]. Khmelnytskyi : Vydavets PP Zakolodnyu M.I. [in Ukrainian].

6. Слободянюк, П., Івахова, К. (2019) Вокально-хорова творчість композиторів Хмельниччини (соціально-психологічний аспект). Вінниця: Меркьюрі-Поділля / Slobodyanyuk, P., Ivakhova, K. (2019) Vokalno-khorova tvorchist kompozytoriv Khmelnychchyny (sotsialno-psykholohichnyy aspekt). [Vocal and choral work of composers of Khmelnytsky region (socio-psychological aspect)]. Vinnytsya: Merkyuri-Podillya [in Ukrainian].

7. Суrow'як, Р. (1993) Струни серця. Твори для хорових колективів, вокальних ансамблів. Хмельницький : Поділля / Surovyak, R. (1993) Struny sertsya. [Strings of the heart]. Tvory dlya khorovykh kolektyviv, vokalnykh ansambliv. Khmelnytskyi: Podillya [in Ukrainian].

УДК 378.147.042:78-057.875(045)
UDC 378.147.042:78-057.875(045)

НАТАЛІЯ ІЛІНІЦЬКА,

кандидат педагогічних наук, доцент

(Україна, Хмельницький,

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,

вул. Прокурівського підпілля, 139)

NATALIIA ILINITSKA,

Candidate of pedagogical sciences, associate professor

(Ukraine, Khmelnytskyi,

Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy,

Proskurivskoho Pidpillia Str., 139)

orcid.org/ 0000-0001-8659-7781

**Особливості моделі диференційованого навчання у
студентів мистецьких спеціальностей
Peculiarities of the Model of Differentiated Learning of the
Students of Art Specialties**

Анотація. У статті розглянуто особливості моделі диференційованого навчання студентів мистецьких спеціальностей. Висвітлено диференціацію як педагогічне явище, що має дві складові: структурну і змістовну. Структурний аспект диференціації передбачає виділення в системі освіти структурних елементів (факультативи, курси за вибором тощо). Змістовний аспект диференціації пов'язаний із структуруванням певним чином навчального матеріалу (стандарт за фахом або напрямом). Розкрито основні компоненти моделі, якими є когнітивна, діяльнісна, особистісна та мотиваційна складові. Когнітивний компонент є показником теоретичної підготовленості, глибини, гнучкості, повноти та міцності знань. Діяльнісний компонент орієнтується на створення сприятливих умов для виходу за межі типових ситуацій, визначається творчим характером пізнавальної діяльності студентів. Особистісний компонент відображає значимість диференціації у навчанні, що визначається посиленням мотивації до навчання, підвищенням рівня засвоєння знань. Мотиваційний компонент моделі визначається багатьма факторами: особливостями педагогічного вузу, в якому здійснюється мистецька професійна підготовка; особливостями організації освітнього процесу в ньому; суб'єктивними особливостями студентів і викладачів.

Розглянуто послідовність етапів професійного становлення особистості студента: пропедевтичний (забезпечення мотивації до самодиференціації); організаційно-стимулюючий (з домінуванням особистої освітньої траєкторії музичного розвитку); процесуальний (диференціація дозволяє забезпечити суб'єкту спрямованість навчання в галузі музичної освіти). Розроблені організаційно-педагогічні умови ефективності диференціації навчання у фаховій підготовці студентів-музикантів: формування вмінь самодиференціації в галузі музичної освіти; використання методологічних підходів як основи диференціації музично-педагогічного навчання (акмеологічний, синергетичний, компетентнісний); застосування різноманітних форм і методів організації музичного розвитку студентів з різним рівнем фахової підготовки; використання адаптивної диференціації, спонукає у студентів уяву до особистої суб'єктності; врахування особистої освітньої траєкторії розвитку студента у галузі музики.

Ключові слова: диференціація в освіті, модель диференційованого навчання, студенти-музиканти.

Summary. The peculiarities of the model of differentiated learning of students of art disciplines have been considered in the article. Differentiation as a pedagogical phenomenon has two components: structural and substantive. The structural aspect of differentiation involves the selection of structural elements in the education system (electives, elective courses, etc.). The main components of the model have been revealed, which are cognitive, activity, personal and motivational components. The cognitive component is an indicator of theoretical readiness, depth of knowledge, flexibility of knowledge, completeness and strength of knowledge. The activity component focuses on creating favorable conditions for going beyond typical situations, is determined by the creative nature of cognitive activity of students. The personal component reflects the importance of differentiation in learning, which is determined by increasing the motivation to learn, increasing the level of knowledge acquisition. The motivational component of the model is determined by many factors: the peculiarities of the pedagogical university, which carries out professional art training; peculiarities of the organization of educational process in it; subjective peculiarities of students and teachers.

The sequence of stages of professional development of the student's personality has been considered: propaedeutic (providing motivation for self-differentiation); organizational-stimulating (with the dominance of personal educational trajectory of musical development); procedural (differentiation allows to ensure the subjective orientation of education in the field of music education). The organizational-pedagogical conditions of efficiency of differentiation of training in professional training of students-musicians have been developed: formation of skills of self-differentiation in the field of music education; use of methodological approaches as a basis of differentiation of music-pedagogical training (acmeological, synergetic, competence); application of various forms and methods of organization of musical development of students with different level of professional training; use of adaptive differentiation, encourages students' imagination to personal subjectivity; taking into account the personal educational trajectory of the student's development in the field of music.

Key Words: differentiation in education, model of differentiated learning, students-musicians.

Постановка проблеми в загальному вигляді... У даний час існують питання необхідності підвищення ефективності навчального процесу, і особливо тієї його сторони, яка пов'язана з диференціацією, гуманізацією освіти, розвитком особистісного потенціалу студентів, попередження тупиків його розвитку.

Використовуючи нові прийоми у вищій освіті, педагог повинен домагатися не тільки успішного дорослішання і професійної самореалізації студентів, а й активізації навчального процесу. Це досягається увагою до розвитку варіативності освіти, диференціації навчання, використання інноваційних педагогічних технологій (Основные компоненты содержания образования).

Формулювання цілей статті..... Метою статті є розглянути особливості моделі диференційованого навчання студентів-музикантів.

Виклад основного матеріалу... Диференціацію навчання у студентів-музикантів у закладах вищої освіти потрібно розглядати як систему, яка забезпечує професійний, особистісний розвиток кожного студента, з урахуванням його можливостей, інтересів, здібностей, що передбачає відкритість фахової освіти, різноманіття методів, засобів та форм організації навчальної роботи.

Перевагами диференціації у професійній підготовці є: формування цілісного сприйняття навколишнього світу; оновлення змісту освіти за рахунок розширення та поглиблення фахових предметів; актуалізація способів пізнавальної діяльності; розвиток раціональних і оптимальних прийомів досягнення поставленої мети; вдосконалення навчально-методичних і науково-методичних комплексів; підвищення якості музичної освіти за допомогою об'єднання кадрових, інформаційних та матеріально-технічних ресурсів; розвиток здатності до самоконтролю, самореалізації, самодиференціації; розвиток прагнення до регулярного оновлення професійних знань і умінь; формування інтегральних якостей особистості: активності, самостійності, рефлексивності, відповідальності (Дегтерев В., 2012).

Диференціація як педагогічне явище має дві складові: структурну і змістовну. Структурний аспект диференціації передбачає виділення в системі освіти структурних елементів (факультативи, курси за вибором і т.п.). Змістовний аспект диференціації пов'язаний із структуруванням певним чином навчального матеріалу (стандарт за фахом або напрямом). Тому, на думку В. Дегтерева:

- диференціація розвивається в педагогіці та орієнтована на врахування особливостей розвитку особистості;

- диференціація - це певний спосіб реалізації варіативності навчання та використання освітніх індивідуальних траєкторій студентів;

- ступінь диференціації навчання визначається набором освітніх програм, згідно з якими студенти роблять вибір, який відповідає їх потребам і можливостям (Дегтерев В., 2012).

Науковець П. Сікорський розкриває такі функції диференціації:

- підвищення доступності навчання, пізнавальної активності суб'єктів учіння;
- поглиблення засвоєння спеціальних дисциплін внутрішньою диференціацією їх змісту;
- адаптування змісту навчальних предметів до індивідуальних особливостей студентів;
- впровадження інноваційних методів навчання;
- посилення розвивальних компонентів (Сікорський П., 2001).

Створення нової парадигми в умовах диференціації освіти виступає в якості основи в теоретичній моделі, в основі якої закладено комплекс методологічного і науково-педагогічного знання, основними компонентами якого є когнітивна, діяльнісна, особистісна та мотиваційна складові.

Когнітивний компонент включає систему знань про суспільство, прийоми роботи, засвоєння яких забезпечує формування у свідомості учнів наукової картини світу, озброює їх діалектичним підходом до пізнавальної і практичної роботи (Основные компоненты содержания образования). Когнітивний компонент є показником теоретичної підготовленості, глибини, гнучкості, повноти та міцності знань.

Діяльнісний компонент моделі орієнтується на створення сприятливих умов для виходу за межі типових ситуацій, визначається творчим характером пізнавальної діяльності студентів, а також дозволяє оцінювати їх вихідний обсяг знань і сформованість умінь у ході навчально-пізнавальної діяльності.

Особистісний компонент дозволяє оцінювати динамічний характер освітнього процесу, його вплив на розвиток індивідуальних особливостей і суб'єктності студентів. Особистісний компонент відображає значимість диференціації у навчанні, що визначається посиленням мотивації навчання, підвищенням рівня засвоєння знань.

Мотиваційний компонент моделі визначається багатьма факторами: особливостями педагогічного вузу, в якому здійснюється мистецька професійна підготовка; особливостями організації освітнього процесу в ньому; суб'єктивними особливостями студентів і викладачів; специфікою спеціальності. (Бурлакова Т., 2009).

Модель диференціації навчання включає послідовність етапів професійного становлення особистості студента. До них відносяться:

- пропедевтичний (забезпечення мотивації до самодиференціації);
- організаційно-стимулюючий (з домінуванням особистої освітньої траєкторії музичного розвитку);
- процесуальний (диференціація дозволяє забезпечити суб'єктну спрямованість навчання в галузі музичної освіти).

До розроблених організаційно-педагогічних умов ефективності диференціації навчання у фаховій підготовці студентів музикантів ми віднесли:

- формування вмінь самодиференціації в галузі музичної освіти;
- використання методологічних підходів як основи диференціації музично-педагогічного навчання (акмеологічний, синергетичний, компетентнісний);
- застосування різноманітних форм і методів організації музичного розвитку студентів з різним рівнем фахової підготовки;
- використання адаптивної диференціації, що спонукає у студентів уяву до особистої суб'єктності;
- врахування особистої освітньої траєкторії розвитку студента у галузі музики.

Теоретико-методологічну основу диференційованого навчання у студентів мистецьких спеціальностей складають:

- акмеологічний підхід до освіти, спрямований на самовдосконалення людини в освітньому середовищі через диференціацію і самодиференціацію знань студентів, на її розвиток, рух від однієї вершини до іншої, досягнення акме на різних рівнях зрілості, у навчанні та творчості (Бочарова Е., 2008: 6);

- синергетичний підхід ґрунтується на домінуванні в освітній діяльності самоосвіти, самоорганізації і полягає в стимулюючому впливі на суб'єкт із метою його саморозкриття і самовдосконалення, самоактуалізації в процесі співпраці з іншими людьми та із самим собою (Якушева С., 2012).

- компетентнісний підхід, який передбачає активізацію професійно-особистісного зростання студентів на основі оволодіння ними фаховими знаннями, необхідними і достатніми для ефективного виконання завдань професійної музичної діяльності (Федякіна Л., 2009).

Для аналізу ефективності реалізації моделі використовувався комплекс методів дослідження:

- теоретичний аналіз, синтез і узагальнення при вивченні наукової літератури в галузі методології, педагогіки, психології, загальних питань освіти;
- вивчення і узагальнення зарубіжного досвіду із використання диференціації освіти та впровадження їх змісту у систему підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва.;
- методи педагогічного моделювання, порівняння, проектування;
- вивчення і узагальнення досвіду з питань використання диференціації в практиці навчання;

- сукупність емпіричних методів дослідження: спостереження, анкетування, тестування, констатувальний і формувальний експеримент;
- моніторинг формування у студентів знань, умінь і навичок на різних етапах педагогічного експерименту;
- саморефлексія педагогічної діяльності викладача в умовах диференціації;
- статистична обробка даних, отриманих в процесі проведення експериментального дослідження.

Висновки... Таким чином, запропонована модель диференційованого навчання студентів-музикантів поєднує в собі методологічний підхід і враховує психологічні закономірності при організації навчання, а також створює оптимальне освітнє середовище, що спирається на формування вмінь самодиференціації в галузі музичної освіти та розвитку особистісних особливостей студентів. Ця модель охоплює всі елементи і компоненти освітнього процесу і має такі особливості: нові освітні цілі і завдання; розроблені організаційно-педагогічні умови ефективності диференціації навчання у фаховій підготовці студентів музикантів; цілісний характер функціонування взаємопов'язаних освітніх компонентів (*когнітивний, діяльнісний, особистісний, мотиваційний*); професійно-компетентісна спрямованість освіти.

Список використаних джерел і літератури / References:

1. Бочарова, Е. П. (2008). Акмеологический подход к образованию. *Педагогика. Социология.* 4, 5-10. / Bocharova, E. P. (2008) Akmeologicheskij podkhod k obrazovaniyu. [Acmeological approach to education]. *Pedagogika. Sotsiologiya.* 4, 5-10. [in Russian].
2. Бурлакова, Т. В. (2009). *Индивидуализация профессиональной подготовки студентов в педагогическом вузе.* (Автореф. дис. док-ра. пед. наук). Ярославль. / Burlakova T. V. (2009) Individualizaciâ professional'noj podgotovki studentov v pedagogicheskom vuze. [Individualization of professional training of students in a pedagogical university]. Extended abstract of Doctor's thesis. Yaroslavl' [in Russian].
3. Дегтерьев, В. А. (2012). *Интегративно-дифференцированный подход в системе непрерывного профессионального образования специалистов социальной сферы.* (Автореф. дис. док-ра. пед. наук). Нижний Новгород. / Degter'ov, V.A. (2012.) Integrativno-differencirovannyj podhod v sisteme nepreryvnogo professional'nogo obrazovaniya specialistov social'noj sfery. [Integrative-differentiated approach in the system of continuing professional education of social specialists]. Extended abstract of Doctor's thesis. Nizhnij Novgorod [in Russian].
4. Основные компоненты содержания. (б.д.). URL: https://spravochnick.ru/pedagogika/teoriya_obucheniya/osnovnye_komponenty_soderzhaniya_obrazovaniya/ (дата звернення 15.04.2020) / Osnovnye komponenty' soderzhany`ya. (b.d.) Retrieved from: https://spravochnick.ru/pedagogika/teoriya_obucheniya/osnovnye_komponenty_soderzhaniya_obrazovaniya/ (last accessed 15.04.2020) [in Russian].
5. Сікорський, П. І. (2001). *Теорія і методика диференційованого навчання в середніх загальноосвітніх і професійних навчальних закладах.* (Автореф. дис. док-ра. пед. наук). Київ. / Sikors`kyj, P.I. (2001). Teoriya i metody`ka dy`ferencijovanogo navchannya v serednix zagal`noosvitnix i profesijny`x navchal`ny`x zakladax. [Theory and methods of differentiated learning in secondary and vocational schools]. Extended abstract of Doctor's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
6. Федякіна, Л. В. (2009). *Дифференциация непрерывной профессионально-правовой подготовки специалистов социальной сферы в университетском комплексе.* (Автореф. дис. док-ра. пед. наук). Москва. / Fedâkina, L. V. (2009). Differenciaciya nepreryvnoj professional'no-pravovoj podgotovki specialistov social'noj sfery v universitetskom komplekse. [Differentiation of continuous professional legal training of social specialists in the university complex]. Extended abstract of Doctor's thesis. Moskva. [in Russian].
7. Якушева, С. Д. (2012). Синергетический подход в развитии профессионального мастерства современного педагога. *Личность, семья и общество: вопросы педагогики и психологии: сб. ст. по матер. XIII междунар. науч.-практ. конф. Часть II.* Новосибирск, 27 февр. 2012 г. Новосибирск, 122-133. / Yakusheva, S. D. (2012). Sinergeticheskij podhod v razvitii professional'nogo masterstva sovremennogo pedagoga. [Synergetic approach to the development of professional skills of a modern teacher]. *Lichnost', sem'ya i obshhestvo: voprosy pedagogiki i psihologii: sb. st. po mater. XIII mezhdunar. nauch.-prakt. konf. Chast' II.* Novosibirsk, 27 fevr. 2012 g. Novosibirsk, 122-133 [in Russian].